

महाराष्ट्र राज्यातील आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था(टीआरटीआय),पुणे,डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी), पुणे, छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (सारथी), पुणे, महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती), नागपूर व महाराष्ट्र संशोधन व प्रशिक्षण प्रबोधिनी (अमृत), मुंबई व इतर तत्सम स्वायत्त संस्थामार्फत कार्यान्वित असलेल्या अथवा करण्यात येणाऱ्या अधिछात्रवृत्ती, प्रशिक्षण, कौशल्य विकास व अन्य कार्यक्रमामध्ये आवश्यक समानता आणण्याकरीता सर्वकष धोरण ठरविणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन  
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग,  
शासन निर्णय क्र.सान्यावि-२०२३/प्र.क्र.६०(४)/बांधकामे  
पहिला मजला, मंत्रालय विस्तार भवन,  
मुंबई-४०० ०३२.  
दिनांक :- ३० ऑक्टोबर, २०२३

वाचा:-

- १) शासन निर्णय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्र. बारटी २०२१/प्र.क्र.११६/बांधकामे, दि. २८.१०.२०२१
- २) शासन निर्णय, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, शासन निर्णय क्र. बारटी-२०१९/प्र.क्र.२२३/बांधकामे, दि. २८.१०.२०२१
- ३) शासन निर्णय, इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग, शासन निर्णय क्र. महाज्योती-२०२२/प्र.क्र.१५/ संस्था, दि. २९.०४.२०२२

शासन निर्णय, इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग, शासन निर्णय क्र. महाज्योती-२०२२/प्र.क्र.१५/ संस्था, दि. १९.०५.२०२२

प्रस्तावना:-

राज्यात अनुसूचित जमातीच्या आर्थिक, शैक्षणिक व सामाजिक विकासाकरीता १९६२ मध्ये आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे यां संस्थेची स्थापना करण्यात आली. दि.२२.१२.१९७८ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचा सामाजिक समतेचा विचार जनसामान्यांपर्यंत पोहोचविण्यासाठी व अनुसूचित जातीच्या कल्याणाकरिता संशोधन व प्रशिक्षण व्हावे या उद्देशाने डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी) ची स्थापना करण्यात आली आहे. तसेच राज्यातील मराठा, कुणबी, मराठा - कुणबी व कुणबी - मराठा या लक्षित गटातील समाजाच्या सामाजिक, आर्थिक व शैक्षणिक विकासाकरिता छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व

प्रशिक्षण संस्था (सारथी) पुणे या कंपनीची स्थापना दि.२५.०२.२०१८ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये करण्यात आली आहे व क्रांतीसुर्य महात्मा ज्योतिबा फुले व क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुले यांच्या विचारकार्याचा वसा चालविण्यासाठी, त्यांच्या विचारातला सुशिक्षित समाज निर्माण करण्यासाठी महाराष्ट्र शासनाने महाराष्ट्रातील इतर मागास प्रवर्ग, विमुक्त जाती भटक्या जमाती व विशेष मागास प्रवर्गाच्या शैक्षणिक, आर्थिक, सामाजिक विकासासाठी महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्थेची (महाज्योती) स्थापना शासन निर्णय दि.०८.०८.२०१९ अन्वये (कंपनी कायदा २०१३ अंतर्गत कलम ८ नुसार) केली आहे. तसेच खुल्या प्रवर्गातील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकातील युवक-युवती व इतर उमेदवारांसाठी विविध उपक्रम, कार्यक्रम इत्यादी राबविण्यात येवून व इतर माध्यमातूनही विद्यार्थी, युवक-युवती इत्यादींचा विकास घडविण्यासाठी, महाराष्ट्र संशोधन उन्नती व प्रशिक्षण प्रबोधिनी (अमृत), मुंबई (Academy of Maharashtra Research, upliftment and Training)(AMRUT) या नावाने दि.२२.०८.२०१९ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये स्वायत्त संस्था स्थापन करण्यात आली आहे.

.३ या सर्व स्वायत्त संस्थामध्ये टीआरटीआय ही सर्वात जुनी संस्था असुन त्यानंतर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे (बार्टी) ही संस्था आहे. इतर संस्था या मागील ४ ते ५ वर्षाच्या कालखंडामध्ये स्थापन करण्यात आलेल्या आहेत. त्यामुळे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे (बार्टी) या संस्थेच्या कार्यक्रमांच्या आधारावर अन्य संस्थाही त्यांचे कार्यक्रम तयार करीत असतात. मागील ५ वर्षाच्या कालखंडात या संस्था संशोधन तसेच त्यांच्याशी संबंधित सामाजिक घटकांसाठी अधिष्ठात्रवृत्ती, विद्यार्थ्यांसाठी UPSC, MPSC, IBPS, पोलीस भरती, सैन्य भरती प्रशिक्षण याशिवाय रोजगार-स्वयंरोजगारासाठी कौशल्य विकासाचे प्रशिक्षण आयोजित करत आहेत. याशिवाय विभागाच्या योजना जनसामान्यांपर्यंत पोहोचविण्याकरीता, त्यासाठी प्रचार प्रसिद्धी करण्याकरीता समतादूत, तारादूत अशाप्रकारचे प्रकल्पही राबविण्यात येतात. त्यामाध्यमातून त्या त्या समाज घटकांसाठी शासन / संस्था राबवित असलेल्या योजना तळागाळातील समाज घटकांपर्यंत पोहोचविण्याचे काम करण्यात येत आहे.

अलीकडच्या काळात या सर्व संस्था त्यांच्या नियामक मंडळांच्या मान्यतेने अथवा शासन निर्देशानुसार अधिष्ठात्रवृत्ती, विद्यार्थ्यांसाठी UPSC, MPSC, IBPS, पोलीस भरती, सैन्य भरती प्रशिक्षण राबवितात. हे निर्णय प्रत्येक संस्थेने अथवा विभागाने स्वतंत्रपणे घेतले असल्याने त्यामध्ये आवश्यक ती समानता राखली गेलेली नाही. त्यामुळे एका समाज घटकाच्या योजनेकडे निर्देश करून दूसऱ्या समाज घटकासाठीही तशाच पध्दतीने योजना राबवावी, अशा मागण्या पुढे येऊ लागलेल्या आहेत. त्या अनुषंगाने फेलोशिप, परदेशी शिष्यवृत्ती, स्वयंम, स्वाधार इत्यादी मार्ग विद्यार्थ्यांमार्फत अवलंबले जात आहेत. त्यामुळे कायदा व सुव्यवस्थेचा प्रश्न निर्माण होऊन पोलीस व प्रशासकीय यंत्रणेचा बराच वेळ हा या प्रकारची आंदोलने, उपोषणे इत्यादी हाताळण्यात खर्ची पडत आहे.

त्यानुषंगाने, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे (बार्टी); छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (सारथी) पुणे, महात्मा

ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती) नागपूर व महाराष्ट्र संशोधन उन्नती व प्रशिक्षण प्रबोधिनी (अमृत), मुंबई या संस्थामार्फत चालू असलेल्या योजना/कार्यक्रम यांचा फेरविचार करणे व कालानुरूप रोजगारभिमुख धोरण राबविण्यासाठी नवीन धोरण आखणे या सर्व बाबींचा साकल्याने विचार करणे आवश्यक आहे. त्यानुषंगाने बार्टी फेलोशिप २०२१ च्या संदर्भात मा.मुख्यमंत्री, मा.उपमुख्यमंत्री महोदयांनी दि.१२.०४.२०२३ रोजी विद्यार्थ्यांच्या शिष्टमंडळासोबत चर्चा केली असता, मा.मुख्यमंत्री महोदयांनी सह्याद्री अतिथीगृह,मुंबई येथे बार्टी, सारथी, टीआरटीआय, महाज्योती व अमृत या स्वायत्त संस्थांच्या धोरणाबाबत एकसमान सर्वकष धोरण तयार करण्याचे निर्देश दिले. त्यानुसार, दि. ३ मे, २०२३ रोजी झालेल्या मा. मंत्रिमंडळाच्या बैठकीत देखील शासनाचे विविध विभाग/ उपक्रम/महामंडळे यांच्या मार्फत उच्च शिक्षणासाठी दिल्या जाणाऱ्या शिष्यवृत्तीचे निकष एकसारखे असावेत यासाठी शिफारस करण्याकरीता मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली समिती नेमण्याबाबत मा. मुख्यमंत्री महोदयांनी निर्देश दिले. त्या अनुषंगाने मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली खालीलप्रमाणे समिती गठीत करण्यात आली होती.

अ.क्र.	पदनाम	समितीतील पदनाम
१	मुख्य सचिव,महाराष्ट्र राज्य	अध्यक्ष
२	अ.मु.स./प्र.स./सचिव, नियोजन विभाग	सदस्य
३	अ.मु.स./प्र.स./सचिव, इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग	सदस्य
४	अ.मु.स./प्र.स./सचिव, आदिवासी विकास विभाग	सदस्य
५	अ.मु.स./प्र.स./सचिव, उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग	सदस्य
६	अ.मु.स./प्र.स./सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय विभाग	सदस्य

सदर समितीच्या दि.४.५.२०२३ व दि.१.६.२०२३ रोजी बैठका पार पडलेल्या आहेत. सदर बैठकीतील चर्चेनुसार करण्यात आलेल्या शिफारशी मा.मंत्रिमंडळाच्या मान्यतेस्तव प्रस्तावित करण्यात आल्या असता, मा.मुख्य सचिवांनी दिलेल्या निर्देशानुसार दि.१२.१०.२०२३ रोजी अ.मु.स.(वित्त) यांच्या अध्यक्षतेखाली बैठक पार पडली. उपरोक्त समितीने केलेल्या शिफारशीच्या अनुषंगाने दि.१९.१०.२०२३ रोजीच्या मा.मंत्रिमंडळाच्या बैठकीतील निर्णयानुसार या सर्व स्वायत्त संस्थांकरीता सर्वकष एकसमान धोरण तयार करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

### शासन निर्णय :-

महाराष्ट्र राज्यातील आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था(टीआरटीआय),पुणे, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी), पुणे, छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (सारथी), पुणे, (मराठा, कुणबी, मराठा - कुणबी -मराठा) महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती), नागपूर(इतर मागास प्रवर्ग, विमुक्त जाती भटक्या जमाती व विशेष मागास

प्रवर्ग) व महाराष्ट्र संशोधन व प्रशिक्षण प्रबोधिनी (अमृत), मुंबई (खुल्या प्रवर्गातील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटक) व इतर तत्सम स्वायत्त संस्थामार्फत कार्यान्वित असलेल्या तसेच, भविष्यात प्रस्तावित करण्यात येणाऱ्या योजनांमध्ये अधिछात्रवृत्ती, प्रशिक्षण, कौशल्य विकास व अन्य कार्यक्रमामध्ये आवश्यक समानता आणण्याकरीता दि.१९.१०.२०२३ रोजीच्या मा.मंत्रिमंडळाच्या बैठकीतील निर्णयानुसार विविध विभागांत देण्यात येणाऱ्या शिष्यवृत्ती, अधिछात्रवृत्ती, वसतिगृह व वसतिगृहात प्रवेश न मिळालेल्या विद्यार्थ्यांना देण्यात येणारा निर्वाह भत्ता, स्वाधार, स्वयंम अशा विविध प्रकारच्या योजनांमध्ये तसेच यापुढे प्रस्तावित करण्यात येणाऱ्या योजनांमध्ये एकसमानता रहावी यासाठी सर्वकष धोरण निश्चित करण्याकामी अ.मु.स.(वित्त) यांच्या अध्यक्षतेखाली खालीलप्रमाणे कायमस्वरूपी समिती गठीत करण्यात येत आहे.

१	अपर मुख्य सचिव, वित्त विभाग	अध्यक्ष
२	अपर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग	सदस्य
३	अपर मुख्य सचिव, इ.मा.ब.क. विभाग	सदस्य
४	अपर मुख्य सचिव, आदिवासी विकास विभाग	सदस्य
५	प्रधान सचिव, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग	सदस्य
६	प्रधान सचिव, अल्पसंख्यांक विभाग	सदस्य
७	संबंधित विभागाचे सचिव	सदस्य
८	सचिव, सा.न्या. व वि.स. विभाग	सदस्य सचिव

- त्यानुषंगाने, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था(टीआरटीआय), पुणे, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी), पुणे, छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (सारथी), पुणे, महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती), नागपूर व महाराष्ट्र संशोधन व प्रशिक्षण प्रबोधिनी (अमृत), मुंबई व इतर तत्सम स्वायत्त संस्थामार्फत कार्यान्वयित तथा प्रस्तावित विविध कार्यक्रमांचे सर्व प्रस्ताव संबंधित संस्थेने संबंधित विभागामार्फत तथा विभागामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या कार्यक्रमांचे सर्व प्रस्ताव विभागाने अ.मु.स.(वित्त) यांच्या अध्यक्षतेखालील समितीसमोर सादर करावेत.
- प्रत्येक संस्थेने त्यांचा वार्षिक कृती आराखडा तयार करून त्यास नियामक मंडळ/संचालक मंडळाची मान्यता घेऊन अ.मु.स.(वित्त विभाग) यांच्या अध्यक्षतेखालील समितीची मान्यता घ्यावी.
- परिशिष्ट “अ” मधील समितीच्या दि.४.५.२०२३, दि.१.६.२०२३ व दि.१२.१०.२०२३ रोजीच्या बैठकीतील शिफारशीनुसार आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (टीआरटीआय), पुणे, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी) पुणे, छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (सारथी) पुणे, महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती)

नागपूर, महाराष्ट्र संशोधन उन्नती व प्रशिक्षण प्रबोधिनी (अमृत), मुंबई व व इतर तत्सम शासनाच्या स्वायत्त संस्थांमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध योजना/कार्यक्रम/उपक्रम यामध्ये सुसूत्रता आणण्यासाठी सोबत जोडलेल्या परिशिष्ट “अ” मधील नमूद बाबींना या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या [www.maharashtra.gov.in](http://www.maharashtra.gov.in) या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक संकेतांक २०२३१०३११४१७१४६५२२ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने .

( दि.रा.डिंगळे )  
सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मुंबई, महाराष्ट्र राज्य,
२. मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव,
३. मा. उप मुख्यमंत्री तथा मंत्री (गृह व विधी) महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव,
४. मा. उप मुख्यमंत्री तथा मंत्री (वित्त व नियोजन) महाराष्ट्र राज्य यांचे प्रधान सचिव,
५. मा. विरोधी पक्षनेता विधान सभा/विधान परिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय,
६. मा. मंत्री (सा.न्या.) यांचे खाजगी सचिव,
७. मा. राज्यमंत्री ( सा.न्या.) यांचे खाजगी सचिव,
८. मा. मंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव,
९. मा. राज्यमंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव,
१०. सर्व सन्माननीय सदस्य, विधान सभा/ विधान परिषद
११. मा. मुख्य सचिव यांचे उप सचिव, महाराष्ट्र राज्य,
१२. मा. अमुस/प्रधान सचिव/सचिव (सर्व) मंत्रालयीन विभाग,
१३. मा. सचिव (सा.न्या.) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
१४. आयुक्त, समाज कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
१५. महासंचालक, डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी), पुणे
१६. आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था ,(टीआरटीआय)पुणे,
१७. संचालक, छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था ,पुणे (सारथी)

१८. संचालक, महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था ,नागपूर (महाज्योती)
१९. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र संशोधन उन्नती व प्रशिक्षण प्रबोधिनी ,(अमृत)मुंबई
२०. सर्व प्रादेशिक उपायुक्त, समाज कल्याण,
२१. सर्व सहायक आयुक्त, समाज कल्याण,
२२. सर्व जिल्हा समाजकल्याण अधिकारी,जिल्हा परिषद
२३. निवडनस्ती (बांधकामे).

## परिशिष्ट-“अ”

मा. मंत्रिमंडळाच्या दि. ०३.०५.२०२३ रोजी झालेल्या बैठकीत मा. मुख्यमंत्री महोदयांनी दिलेल्या निर्देशानुसार मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली गठीत समितीच्या दि. ०४.०५.२०२३ व दि. ०९.०६.२०२३ रोजीची बैठक व अ.मु.स.(वित्त) यांच्या दि. १२.१०.२०२३ अध्यक्षतेखालील बैठकांमध्ये आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (टीआरटीआय), पुणे, डॉ. बावासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी) पुणे, छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (सारथी) पुणे, महात्मा ज्योतिवा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती) नागपूर व महाराष्ट्र संशोधन उन्नती व प्रशिक्षण प्रबोधिनी (अमृत), मुंबई व इतर तत्सम या शासनाच्या स्वायत्त संस्थांमार्फत रावविण्यात येणाऱ्या विविध योजना/कार्यक्रम/उपक्रम यामध्ये सुसूत्रता आणण्यासाठी समितीने शिफारस केलेल्या खालील बाबीस मा. मंत्रिमंडळाने दि. १९.१०.२०२३ रोजीच्या बैठकीत मान्यता दिली आहे.

१) अधिछात्रवृत्ती- अधिछात्रवृत्ती ही योजना रावविण्याकरीता वरील स्वायत्त संस्थांमध्ये खालीलप्रमाणे विद्यार्थी संख्या निश्चित करण्यात येत आहे.

- I. डॉ. बावासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी) (अनुसुचित जाती व नववौद्ध घटक) - २०० विद्यार्थी
- II. छत्रपती शाहू महाराज संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (सारथी) (मराठा, कुणवी, मराठा - कुणवी व कुणवी - मराठा) - २०० विद्यार्थी
- III. आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (टीआरटीआय) (अनुसुचित जमाती) - १०० विद्यार्थी
- IV. महात्मा ज्योतिवा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती) (इतर मागास प्रवर्ग, विमुक्त जाती भटक्या जमाती व विशेष मागास प्रवर्ग) - २०० विद्यार्थी

### निकष-

- याकरीता विद्यापीठ अनुदान आयोग (यु.जी.सी.)च्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार कार्यवाही करावी.
- लाभार्थ्यांच्या कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न रु. ८.०० लक्ष इतके मर्यादित असेल.
- आरक्षणाच्या धोरणानुसार महिलांकरीता ३० टक्के, दिव्यांगाकरीता ५ टक्के व अनाथांकरीता १ टक्के याप्रमाणे आरक्षण राहील.
- अधिछात्रवृत्ती योजनेअंतर्गत राज्य विद्यापीठांमार्फत, भारतीय विद्यापीठ अनुदान आयोग (UGC), राष्ट्रीय अनुसूचित जाती वित्त आणि विकास महामंडळ (NSFDC) व इतर तत्सम संस्थांमार्फत देखील विद्यावेतन देण्यात येते. त्यामुळे सदर योजनेअंतर्गत लाभ घेण्यात येत असलेल्या विद्यार्थ्यांचा समावेश बार्टी, सारथी, टीआरटीआय, महाज्योती अधिछात्रवृत्ती योजनेअंतर्गत करण्यात येणार नाही. अथवा त्यांना वरीलपैकी एकच पर्याय उपलब्ध करून दिला जाईल.
- अधिछात्रवृत्ती योजनेतर्गत विद्यार्थ्यांना योजनेचा लाभ अनुज्ञेय करण्याकरिता विद्यार्थ्यांनी किमान “B+” मानांकन प्राप्त शासकीय विद्यापीठात / “A” मानांकन खाजगी विद्यापीठात प्रवेश घेणे आवश्यक.

दि. रा. लिंगेश्वर संवत्सर अववाहन  
संवादाचिक न्याय विकास विभाग  
मंत्रालय, मुंबई  
५०००३२

१४१८

## २) स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षण-

- यु.पी.एस.सी.- उच्च व तंत्र शिक्षण विभागानी Empanelled केलेल्या दिल्ली येथील प्रशिक्षण केंद्रामार्फत सर्व संस्थांनी प्रशिक्षण कार्यक्रम राववावा.
- एम.पी.एस.सी.-
  - स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्थांवावत निवडीचे निकष समितीने अंतिम करावेत.
  - स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षणाचा लाभ घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांचे निकष समितीने अंतिम करावेत.
- आय.बी.पी.एस. बॅकिंग, पोलीस व मिलीटरी भरती पुर्व प्रशिक्षण व तत्सम स्पर्धा परीक्षा कार्यक्रम-
  - स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्थांवावत निवडीचे निकष समितीने अंतिम करावेत.
  - स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षणाचा लाभ घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांचे निकष समितीने अंतिम करावेत.

### ३) परदेश शिष्यवृत्ति-

- परदेश शिष्यवृत्ती ही योजना रावविण्याकरीता विभागवार खालीलप्रमाणे विद्यार्थी संख्या निश्चित करण्यात येत आहे.
- सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग(अनुसुचित जाती व नवबौद्ध घटक) - ७५ विद्यार्थी
- इतर मागास व वहुजन कल्याण विभाग(इतर मागास प्रवर्ग, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती व विशेष मागास प्रवर्ग) - ७५ विद्यार्थी
- आदिवासी विकास विभाग(अनुसुचित जमाती)- ४० विद्यार्थी
- उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग(खुला प्रवर्ग)- २० विद्यार्थी
- नियोजन विभाग(मराठा, कुणवी, मराठा - कुणवी व कुणवी -मराठा) - ७५ विद्यार्थी
- अल्पसंख्यांक विभाग-
  - मौलाना आझाद अल्पसंख्यांक आर्थिक विकास महामंडळ - २५ विद्यार्थी
  - अल्पसंख्यांक विभाग - २७ विद्यार्थी
- परदेश शिष्यवृत्तीचे निकष-
- विद्यार्थ्यांच्या कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न रु.८.०० लक्ष इतके मर्यादित असावे.
- QS World Ranking नुसार ज्या विद्यापीठांचे मानांकन २०० च्या आतमध्ये आहे. त्या विद्यापीठात प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांनाच या योजनेचा लाभ देण्यात येईल.
- सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागांतर्गत परदेश शिष्यवृत्तीकरीता QS World Ranking नुसार पहिल्या १०० विद्यापीठांकरीता उत्पन्नाची मर्यादा नसल्याची अट रद्द करण्यात येत आहे.
- सर्व विद्यार्थ्यांचे शिष्यवृत्ती आधार संलग्न करणे आवश्यक आहे.
- सामाजिक न्याय विभागाच्या शासन निर्णय क्र.इवीसी-२०१७/प्र.क्र.२८८/ शिक्षण-१ दि.२७.०६.२०१७ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार तयार केलेल्या सर्वकष

लामाजिक चाय मह सिंह  
मंजलय व विशेष तात्त्वाच अवन  
मुख्य - ५०००३०

कष

नियमावलीचे सर्व विभागांनी प्रमाण मानावे. (विद्यार्थी पात्रतेचे निकष व विद्यापीठ निवडीचे निकष)

४) स्वाधार/स्वयंम /निर्वाह भत्ता विभागनिहाय तत्सम योजना-

- वसतिगृहात प्रवेश न मिळालेल्या विद्यार्थ्यांसाठी वार्षिक खर्चासाठी पुढीलप्रमाणे अनुदान विद्यार्थ्यांच्या आधार संलग्न वँक खात्यामध्ये थेट रक्कम वितरीत करण्यात यावी.
- I. मुंबई शहर, मुंबई उपनगर, नवी मुंबई, ठाणे, पुणे, पिंपरी चिंचवड व नागपूर या ठिकाणी शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी अनुज्ञेय रक्कम- रु. ६०,०००/- प्रति वर्ष.
- II. इतर महसूली विभागीय शहरातील व उर्वरित “क” वर्ग महानगरपालिका क्षेत्रामध्ये शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी अनुज्ञेय रक्कम- रु.५१,०००/- प्रति वर्ष.
- III. इतर जिल्ह्याच्या ठिकाणी उच्च शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी अनुज्ञेय रक्कम- रु. ४३,०००/- प्रति वर्ष.
- IV. तालुक्याच्या ठिकाणी उच्च शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी अनुज्ञेय रक्कम- रु. ३८,०००/- प्रति वर्ष.
- V. ज्या विद्यार्थ्यांना वसतिगृहात प्रवेश मिळत नाही अशा विद्यार्थ्यांसाठी स्वयंम, स्वाधार/निर्वाह भत्ता इत्यादीचा लाभ देण्याकरीता एकच स्वतंत्र पोर्टल विकसित करावे.
- VI. वसतिगृह प्रवेश व स्वयंम/स्वाधारच्या लाभार्थ्यांचे पात्रता निकष अंतिम करावेत.
- VII. आदिवासी विकास विभागाच्या स्वयंम तसेच सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाच्या स्वाधार योजनेच्या धर्तीवर बहुजन कल्याण विभागांतर्गत येत असलेल्या, इतर मागास प्रवर्ग, विमुक्त जाती भटक्या जमाती व विशेष मागास प्रवर्ग तसेच, नियोजन विभागांतर्गत येत असलेल्या सारथी या संस्थेंतर्गत मराठा, कुणवी, मराठा - कुणवी व कुणवी -मराठा या प्रवर्गांतील विद्यार्थ्यांसाठी योजना सुरु करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. त्याचवरोवर सदर योजना खुल्या प्रवर्गांतील आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल घटकांतील विद्यार्थ्यांकरीता इतर मागास बहुजन कल्याण विभागाने व उच्च व तंत्र शिक्षण विभागाने विभागांतर्गत येत असलेल्या विद्यार्थ्यांकरीता लागू करण्याकरीता देखील मान्यता देण्यात येत आहे. त्यानुषंगाने, योजनेचा आराखडा संबंधित विभागाने अमुस (वित्त) यांच्या अध्यक्षतेखालील समितीकडे सादर करावे.

५) बार्टी, सारथी, टीआरटीआय, महाज्योती व अमृत या संस्थांना मंत्रिमंडळ टिप्पणीतील “परिशिष्ट-अ” अनुसार अधिछात्रवृत्ती, इतर तत्सम स्पर्धा परिक्षा कार्यक्रम, स्वाधार/स्वयंम/निर्वाह भत्ता इत्यादी विभागनिहाय तत्सम योजना तसेच परदेशी शिष्यवृत्ती या योजनेअंतर्गत विद्यार्थी संख्या व सवलती निश्चित करण्यात आल्या आहेत. त्यामध्ये काळानुरूप बदल करण्यावावत अ.मु.स.(वित्त) यांच्या अध्यक्षतेखाली गठीत समितीने कार्यवाही करावी.

दि. रा. डिंगळे

सह सचिव

सामाजिक न्याय व विशेष विभाग

मंत्रालय, विस्तार ५व्हा,

मुंबई - ४०००३२.

६) सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाने निर्गमित केलेला शासन निर्णय क्र. वारटी-२०२१/प्र.क्र.११६/बांधकामे, दि.२८.१०.२०२१ व शासन निर्णय क्र. वारटी-२०१९/प्र.क्र.२२३/बांधकामे, दि. २८.१०.२०२१ अधिक्रमित करण्यात येत आहे.

७) इतर मागास वहुजन कल्याण विभागाने निर्गमित केलेला शासन निर्णय क्र. महाज्योती-२०२२/प्र.क्र.१५/ संस्था, दि. २९.०४.२०२२ व शासन निर्णय क्र. महाज्योती-२०२२/प्र.क्र.१५/ संस्था, दि. १९.०५.२०२२ अधिक्रमित करण्यात येत आहे.

८) वार्टी, सारथी, महाज्योती, टीआरटीआय व अमृत या संस्थांचे प्रथम ०५ वर्षांसाठी वैधानिक लेखापरिक्षक (Statutory Auditor) यांचेकडून लेखापरिक्षण करण्यात यावे व तदनंतर पुढील लेखापरिक्षण महालेखाकार, कार्यालयाकडून करण्यात यावे.

९) वार्टी, सारथी, महाज्योती, टीआरटीआय व अमृत या संस्थांचे नामांकित त्रयस्थ संस्थेकडून फलनिष्पतीबाबत लेखापरिक्षण करून घेण्यात यावे.

१०) एक विद्यार्थी/उमेदवार अधिछात्रवृत्ती, शिष्यवृत्ती, स्पर्धा परीक्षा प्रशिक्षण, इत्यादींचा एकदाच लाभ घेण्यास पात्र राहील.

\*\*\*\*\*

दि. रा. डिंगळे

सह सचिव

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग

मंत्रालय, विस्तार भवन,

मुंबई - ४०००३२.